

კონფერენციისადმი მისალმება

1984 წლის 14 აპრილს ქართველი ერი ერთად დადგა და ერთსულოვნად დაიცვა ჩვენი ენის სტატუსი, როგორც სახელმწიფო ენისა და ჩვენ ამ თარიღს ავლნიშნავთ დღეს.

იმდენი პრობლემაა დაგროვილი ენასთან დაკავშირებით, რომ სამწუხაროდ, ამ დღეს ზარ-ზეიმით ვერ ავლნიშნავთ. არის უამრავი საკითხი, რომელიც მოითხოვს გადაწყვეტას და მე ვფიქრობ, რომ ნაწილი ამ საკითხებისა ჩვენს კონფერენციაზე იქნება განხილული, თუმცა სამუშაო კიდევ ბევრია. რაც მთავარია, ეს ყველაფერი უნდა მომზადდეს ისეთ დონეზე, რომ, შემდეგ, სახელმწიფომ აუცილებლად მოახდინოს რეაგირება.

ჩვენ დღეს, თითქოს-და საბრძოლველი არ უნდა გვქონდეს, რადგან ჩვენი ეროვნული სახელმწიფო გაგვაჩნია, რომელიც, წესით, უნდა იცავდეს თავისი სახელმწიფო ენის სტატუსს, სამწუხაროდ, მაინც, უამრავი პრობლემაა გადასაწყვეტი.

მე მინდა რამდენიმე პრობლემის შესახებ ვისაუბრო, არა როგორც მეცნიერმა, არამედ, როგორც ადამიანმა, რომელიც ამ პრობლემებს უშუალოდ აწყდება ცხოვრებაში. იმ პრობლემების შესახებ, რომლებსაც გადაწყვეტასაც ხალხი მოითხოვს და რაც არის, გარკვეულწილად, საზოგადოების დაკვეთა. მე მხოლოდ იმ საკითხებზე გავამახვილებ თქვენს ყურადღებას, რაც თვალნათლივ ჩანს და არ სჭირდება დიდი მეცნიერობა, რომ ეს პრობლემები დაინახო.

I. პირველ რიგში სახელმწიფოს პირველი პირები, ოფიციალურ ურთიერთობებში უნდა მეტყველებდნენ ქართულად. დიდი პრობლემაა, როდესაც საქართველოს სახელმწიფოს წარმოადგენს პიროვნება და ოფიციალურ გამოსვლებში არ იყენებს ქართულ ენას, არამედ საუბრობს იმ ჩინოსნის მშობლიურ ენაზე, რომელიც არის აქ ჩამოსული ან თავად არის სხვა ქვეყანაში ჩასული და ვისაც როგორც ესმის, იმ ენაზე ესაუბრება. ძალიან კარგია განათლებულობა, ბევრი ენის ცოდნა ბევრს ნიშნავს, ძალიან კარგია, როდესაც ადამიანს შეუძლია მეტყველებდეს სხვადასხვა ენაზე, მაგრამ სახელმწიფოს ღირსების საკითხია, რომ პირველი პირები მეტყველებდნენ სახელმწიფო ენაზე — ეს არის საზოგადოების ძალიან მკვეთრი მოთხოვნა.

II. აბრები, რეკლამები, სხვადასხვა წარწერები და ა.შ. — მაგალითად მე წამიკითხავს წარწერა აბივშიკი ქართულად, ან ტოკარი. ან კიდევ, გზაზე, როცა ლოკანტა წერია და კიდევ რაღაცეები თურქულ ენაზე. გასაგებია, რომ ეს რეკლამაა, ფულის გასაკეთებლად, მაგრამ ჯერ ქართულად დაწერე, რასაც ნიშნავს ეს სიტყვა და შემდეგ უცხოური სახელიც მიაწერე. რა უდგას ამას წინ? რეკლამა მაინც

იმუშავებს. მთავარი არ არის ფულის შოვნა, არის საკითხები სადაც ფულის შოვნა არ შეიძლება იყოს მთავარი საზრუნავი. ესეც ღირსების საკითხია, რომ ქართველმა ერმა და საქართველოს სახელმწიფომ დაიცვას თავისი სახელმწიფო ენის სტატუსი და დაიცვას ის ყველა დონეზე, იქნება ეს ჩვენს ქალაქებსა თუ სოფლებში, გზებზე თუ დასასვენებელ ადგილებში, პრესასა თუ ტელევიზიაში, ეს პრობლემა ყველგან დგას და აუცილებლად უნდა აღმოიფხვრას. ეს საკითხი რთული გადასაწყვეტი არ არის, მისი გადაწყვეტისთვის მხოლოდ სახელმწიფოს მესვეურთა გულიანი მიდგომაა საჭირო.

III. საჯარო მოხელეთა და ჟურნალისტთა სასაუბრო ენა ვერავითარ კრიტიკას ვერ უძლებს. როდესაც ვისმენტ საინფორმაციო თუ, უბრალოდ, რაღაც საკითხებთან დაკავშირებულ გადაცემებს, ჟურნალისტს მეტყველებისას, აუცილებლად უნდა ჰქონდეს გარკვეული სტანდარტი დაცული და მე ვფიქრობ, რომ ჟურნალისტების პროფესიულ სტანდარტში უნდა შედიოდეს სწორად მეტყველება. შეიძლება უბრალო ხალხის მეტყველებაში რაიმე ხარვეზები შეინიშნებოდეს, ეს არ არის საგანგაშო, მაგრამ საჯარო მოხელეები და ჟურნალისტები გამართული ქართულით უნდა საუბრობდნენ. იმისათვის, რომ ჟურნალისტს ან საჯარო მოხელეს მუშაობა შეეძლოს მას, პროფესიულ უნარებთან ერთად, უნდა მოეთხოვებოდეს ქართული ენის შესაბამისი ცოდნა. ჩემი აზრით, უნდა დაწესდეს გარკვეული სტანდარტი და სამსახურში მიღებისას, ტესტირებისას, უნდა ითვალისწინებდნენ ამ მოთხოვნას. ესეც საზოგადოების დაკვეთაა. ძალიან ძნელია იმ ენის მოსმენა, რომელსაც ჩვენ ვისმენთ ყოველდღიურად საინფორმაციო საშუალებებით.

IV. პრობლემა ასევე ქართული ტერმინების ჩანაცვლება უცხოური ტერმინებით. ამის მიმართაც საზოგადოებას აქვს მკვეთრად უარყოფითი დამოკიდებულება. მიუხედავად იმისა, რომ ქართულში გვაქვს უცხოურის შესაბამისი ტერმინები ძალიან ხშირად ჩვენ მაინც უცხოურ ტერმინებს ვიყენებთ, თითქოს ამით გვინდა გამოვხატოთ ჩვენი განათლებულობა, მაგრამ პრაქტიკულად ეს გაუნათლებლობის ნიშანი უფროა. წაგვლეკა ტრენინგებმა და თრენერებმა, ან კიდევ კოპაბიტაცია და სენსიტიური და ა.შ. თითქოს არ გვქონდეს სიტყვები სწავლება და მასწავლებელი. ჩვენ გაგვაჩნია სწორი გამოცდილება ასეთ საკითხებში, მაგალითად მთელს მსოფლიოში ამბობენ ბასკეტბოლს, ფუტბოლს, ვოლეიბოლს, ჩვენ კი დავამკვიდრეთ ჩვენს ენაში ტერმინები კალათბურთი, ფეხბურთი, ფრენბურთი. ეს ტერმინები დამკვიდრდა იმ დროს, როცა ჩვენ არ გაგვაჩნდა ეროვნული სახელმწიფო, მაგრამ გვყავდა გულანთებული მამულიშვილები, რომლებიც ზრუნავდნენ მშობლიურ ენაზე. დღეს რა დაგვემართა? ჩვენი საკუთარი სახელმწიფო გაგვაჩნია, მაგრამ სრულიად საპირისპიროდ ვმოქმედებთ.

აქ შეიძლება ბევრი საკითხი წამოიჭრას, ბევრი აზრი გაჩნდეს. ეს კონფერენცია ძალზედ მნიშვნელოვანია, რადგან ხმამაღლა დავაყენებთ ქართული ენის სახელმწიფოებრიობის საკითხს. ჩვენ ყველამ— სახელმწიფომ, ეკლესიამ, მეცნიერებმა, საზოგადოებამ ერთად უნდა ვიმუშაოთ ძალიან ინტენსიურად, რათა მოგვარდეს ყველა ის პრობლემა, რაც ჩვენს წინაშე დგას.

სახელმწიფოსგან, რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, ამ მხრივ არის მზაობა. დღეს ბატონი დავით უსუფაშვილი უნდა მობრძანებულყო, მაგრამ დილით მოუწია სასწრაფოდ გამგაზვრება საქართველოს ფარგლებს გარეთ და ამიტომ ველარ მოახერხა მოსვლა, მაგრამ ბატონი ზვიად ძიძიგური არის დღეს მობრძანებული. მისი პოზიცია ძალიან მნიშვნელოვანია, მან გამოთქვა ამ საკითხებთან დაკავშირებით თანამშრომლობის მზადყოფნა. ახლა ჩვენ უნდა მკაფიოდ და კარგად გამოვხატოთ რა უნდა გაკეთდეს. შეიქმნება სპეციალური კომისია, რომელიც სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთშეთანხმების შედეგად მოახერხებს ამ საკითხების შეჯამებას, რა თქმა უნდა, მეცნიერები ხართ ამ პროცესში შეუცვლელნი და საექსპერტო მუშაობა იქნება საჭირო. შემდეგ ყოველივე უნდა შეჯამდეს და უკვე საკანონმდებლო ინიციატივების სახით უნდა წარედგინოს პარლამენტს.

ის რაც ჩვენ გვინდა, რომ სახელმწიფო ენა იყოს ქვეყნის ღირსების საზომი ყველასთვის, არა მხოლოდ მეცნიერებისთვის, არა მხოლოდ დაინტერესებული პირებისთვის, არამედ მთელი სახელმწიფოსთვის, მთელი საზოგადოებისთვის, ვფიქრობ აუცილებლად აღსრულდება, რადგან სახელმწიფო ენა არის ეროვნული სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ატრიბუტი.

დღეს გადაიდგა პირველი ნაბიჯი. შემდეგნაბიჯებს, თქვენი თანადგომითა და დახმარებით მივალწევთ და, იმედია, მრავალი პრობლემა, რაზეც ჩვენ დღეს გული გვტკივა — მოგვარდება.

მთავარებისკოპოსი ცაგერისა და ლენტეხისა სტეფანე
(კალაიჯიშვილი)
საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული
ახალგაზრდობის სულიერი და ინტელექტუალური
განვითარების ცენტრის თავმჯდომარე
14.04.2013

Opening Address to the Conference

On April 14, 1984, the Georgian nation consolidated and unanimously defended the status of Georgian as a state language and we celebrate this date today.

There are so many problems concerning the language that unfortunately, we cannot festively celebrate this day today. There are plenty of issues that require immediate solution and I think that part of them will be discussed at our conference, though there is much more to work on. What is most important, everything this should be prepared so that the government has appropriate reaction on it later.

Today it seems as if we do not have anything to fight for any more because we have our own nation state which is responsible for defending the status of its state language. Unfortunately, there are still a lot of problems to be solved.

I would like to talk about some of the problems not as a scientist but as a person who tackles with them in his life. I want to talk about the problem the solution of which is demanded by people. I will draw your attention to the problems that are evident and one does not need science to see them.

I – First of all, government officials should talk Georgian during official meetings. There is a great problem when a person represents Georgia as a state and uses not Georgian in his official speeches but the native language of the official who is a guest in our country. On the other hand, when official representatives of Georgia visit other countries, they use the language intelligible for the people they talk with. Though it is very important to know languages, it is the matter of national dignity for government officials to use state language – this is the sharp demand of the society.

II – Posters, advertisements, inscriptions, etc. – For instance, I have read Russian word '*abivshchiki*' and '*tokari*' written in Georgian. Moreover, there is written '*lokarka*' and something in Turkish in the street. It is clear that this is an advertisement but, first of all, there should be written the translation of the word in Georgian and then there can be provided its foreign equivalent. Why does this represent a problem? The advertisement will still do its job. Making money is not the only important thing to do, there are issues which are far more important than making fortune. This is a matter of dignity for the Georgian nation and state to defend the status of the state language and

to defend it everywhere: in cities or villages, streets or places of relaxation, press or television, this problem is everywhere and it requires immediate eradication. It is not difficult to solve this problem, it only depends on the kind will of state officials.

III – The language of public officials and journalists cannot avoid criticism. When we listen tonews or any other programmes, journalists should definitely follow some standards and I think the standardized speech should be the part of professional ethics of journalists. The speech of ordinary people may have some faults but this is not alarming. As for public servants and journalists, they are obliged to speak literary Georgian. One of the criteria of employing journalists and public figures should be appropriate level of Georgian language together with their professional skills. In my opinion, there should be created a certain standard which will be taken into consideration while employing people. This is the demand of the society as well. It is very difficult to listen to the language applied on the news every day.

IV – Another problems is replacement of Georgian terms by foreign ones. The attitude of society towards this issue is negative. Even though we have equivalent Georgian terms in our language, we still use foreign words in order to emphasize our level of education. In fact, it is more the sign of illiteracy. We are inundated with foreign terms like ‘training’ and ‘trainers’, ‘cohabitation’, ‘sensitive’, etc. As if we do not have Georgian equivalents: *‘stavleba’* and *‘mastavlebeli’*. We have appropriate experience in this direction. For instance, the whole world uses words: ‘basketball’, ‘football’, ‘volleyball’, while we have Georgian equivalents like *‘kalatburti’*, *‘pekhburti’*, *‘prenburti’*. These terms were established when we did not have our nation state, but when we had passionate patriots who took care of our mother tongue. What is the matter with us today? We have our own state, but act completely opposite.

There can arise many issues, a lot of ideas may emerge. This conference is very important as we will raise the question of the Georgina language. All of us – the state, the church, the science, the society should work intensively in order to solve all the problems we face.

As far as I know, the state is ready to collaborate. Davit Usupashvili was supposed to come today but he had to leave Georgia in the

morning and he could not come. ZviadDzidziguri is visiting us today. His position is very important as he has expressed his readiness to cooperate on this issue. We now need to clearly define what should be done. A special commission will be set up, which will summarize these issues together with the state and the church, of course, scientists are irreplaceable in this process and expert work will be required in this direction. After all, everything should be summarized and the legislative initiatives should be presented to the government.

What we need is the state language to be the measure of the dignity of our nation not only for scientists, not only for the people interested, but for the whole state, the whole society. I think it will definitely be so as long as the state language is one of the most important attributes of the nation state.

The first step was taken today. The next step will be achieved thanks to your support and we hope that all the problems we face today will be solved.

Archbishop of Tsageri and LentekhiStepane(Kalaijishvili)
The Chairman of the Centre of Spiritual and Intellectual Development
of Youth at the Patriarchate of Georgia
14.04.2013